

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON,
II-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
II-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI.....	12
Usmonova Zarina	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING HUQUQIY MEXANIZMLARI VA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	19
Zaripova Sabrina Zafar qizi	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK TARMOG'IDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA JORIY ETISH: SAMARADORLIK, TO'SIQLAR VA ISTIQBOLLAR.....	25
Sobirov Shohruh Shuxratovich	
ISTE'MOLCHILAR ORASIDA IJTIMOYIY TARMOQLARDAGI QISQA FORMATLI VIDEOKONTENTNING IMPULSIV XARID XATTI-HARAKATLARIGA TA'SIRI.....	30
Ra'no Balxiboyeva Davron qizi	
KAPITAL BOZORI ORQALI TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH YO'LLARI.....	40
Otabek Oltiboyev	
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RAQAMLASHTIRISHNING YALPI TALAB O'ZGARISHIGA TA'SIRI TAHLILI.....	45
Ochilov Laziz Siddiqovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA YANGI ISLOHOTLARNING MAKROIQTISODIY TAHLILI	54
Sanakulova Iroda Abrorovna	
GLOBAL IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA CHO'L YAYLOVLARI IXTISOSLASHUVINI MOSLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QIZILQUM CHO'L YAYLOVLARI MISOLIDA)	61
Kozokov Najmiddin Isomiddinovich	
XALQARO OLIY TA'LIM TIZIMLARIDA UNIVERSITET BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL AVTONOMIYA, HISOBDOIRLIK VA STRATEGIK BOSHQARUV MODELLARI	68
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich	
THREE GENERATIONS OF REFORM: GOVERNANCE PARADIGMS AND THE MEASUREMENT GAP IN UZBEKISTAN'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT TRANSITION	76
Salakhutdinova Yulduz Golibovna	
ГЕНЕРАТИВНЫЙ ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГА	82
Умарова Нозанин Алишерзода	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	88
Sapayev Abduljalol Odinayevich	
TIJORAT BANKLARIDA TO'LOV TIZIMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH	96
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
UMUMIY IQTISODIY MUVOZANAT NAZARIYASINING ZAMONAVIY TALQINI.....	102
Murodov Alisher Murodjon o'g'li	
РОЛЬ СИСТЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	106
Уралова Сожида Анвар кизи	

JIZZAX VILOYATI TURIZMINING RIVOJLANISH DINAMIKASI, TUZILMASI VA ISTIQBOLLARI (2016–2024-YILLAR)	112
Mamadiyrov Adhamjon Qo'chqar o'g'li	
KREATIV INDUSTRIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI VA DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	121
Ulug'bekov Sardorbek Ulug'bekovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH AMALIYOTI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	128
Turdiyev Eralijon Muxtarovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR AUDITINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	134
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o'g'li	
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING NAZARIY JIHATLARI	138
Asqarov Fayzullo G'iyosiddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BILIM VA MALAKALARNI RAQAMLI BAHOLASH TIZIMINING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI	148
Abdiyev Nosir Raximovich	
Muzaffarova Mohira Nuraliyevna	
O'ZBEKISTON BANK SEKTORIDA MOLIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	154
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o'g'li	
SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM INFRATUZILMASINING HUDUDII RIVOJLANISH DARAJASINI QIYOSIY BAHOLASH	160
Omonova Nigora Bahodir qizi	
ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISHINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI	167
Iskandarov Xurshid Iskandarovich	
TEXNOLOGIK AVLOD ALMASHINISHI SHAROITIDA ALOQA KORXONALARI TOVAR-MODDIY ZAXIRALARINING QADRSIZLANISHINI HISOBGA OLISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Jamilov Jushqin Jonon o'g'li	
SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH DARAJASINI ANFIS ASOSIDA MODELLASHTIRISH	181
Avazova Nafisa Namazovna	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING RAQAMLI RIVOJLANISHINI BAHOLASH: O'ZSME-DDI MODULINING METODOLOGIYASI VA AMALIY JORIY ETISH MEXANIZMI	186
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
ISLOM MOLIYASI TAMOYILLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	193
Kenjaeva Durdona Ravshan qizi	
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	198
Аюбов Ойбек Улугбек угли	
YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA MA'LUMOTLAR TAHLILINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH	204
Raximov Sarvarbek Abdumutalibjonovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH, ULARNI MOLIYALASHTIRISHNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA CHORA-TADBIRLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI	211
Umarova Gulzodxon Qodirbekovna	

MEHMONXONA XO'JALIKLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL MEXANIZMI VA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	216
Rahimov Hasan Abdusaitovich	
NOMODDIY AKTIVLAR BO'YICHA OSHKORALIKNI TAKOMILLASHTIRISH VA MILLIY HISOBNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG'UNLASHTIRISH.....	221
Ishankulov Izzatilla Nurillayevich	
SANOATLASHTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA UNUMDORLIK OMILI.....	226
Erkayev Akrom Normuxammadovich	
INNOVATSION O'ZGARISHLAR ASOSIDA AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHNING 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN PROGNOZ SSENARIYLARI VA ULARNING SEZGIRLIK TAHLILI	232
Amrullayev Dadaxon	
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ УЯЗВИМОСТИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ И СТРУКТУРНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	237
Эркинбаева Камила Жавланбековна	
TIJORAT BANKLARI BIZNES MODELINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	243
Sh. Nurullayeva	
S. Narimonov	
OLIY TA'LIMDA RAQAMLI EKOTIZIMNI SHAKLLANTIRISHDAGI XAVF-XATARLAR (RISKLAR) VA BOSHQARUV MUAMMOLARI.....	249
Pirmanov Oxunjon Baxridin o'g'li	
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	256
Шомуродов Равшан Турсункулович	
Хакимов Хафизбек Хамза угли	
Джумабаева Гаянэ Рахимовна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOTRANSPORT XIZMATLARI BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI EKOLOGIK-IQTISODIY OMILLAR ASOSIDA OSHIRISH YO'LLARI	263
Sultanov Sulaymon Safarboy o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI KREDITLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	269
Abdushukurova Mehribonu Dilmurod qizi	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH, YER RESURLARIDAN FOYDALANISH VA AHOLINING XARID QOBILIYATI MUVOFIQLIGINI BAHOLASH	276
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich	
ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА	281
Мирахмедова Мафтуна Ибрагимовна	
TIJORAT BANKLARIDA FOIZ SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING AMALIY JIHATLARI.....	288
Orifova Dilnoza Obid qizi	
XALQARO KREDIT LINIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	295
Aliyev Bekzod Ilhomovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ УЧЁТА И АНАЛИЗА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ	301
Холикова Дурдона Бунёдjon кизи	

TOSHKENT VILOYATIDA ISHLAB CHIQUARISH SOHASIDA KICHIK BIZNESNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HUDUDIIY DIFFERENSIATSIYASI.....	308
Salimov Burxoniddin	
IJTIMOIIY-IQTISODIIY ADOLATNI TA'MINLASHDA SINERGETIK YONDASHUV: ZANJIRLI ADOLAT KONSEPSIYASI.....	314
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
AQLLI SHAHAR TIZIMIDA IJTIMOIIY SOHA BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIIY MEXANIZMLARI.....	319
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
QO'SHILGAN QIYMATNI TAQSIMLASHNING SAMARALI SOLIQ MEXANIZMIGA OID XORIJ TAJRIBALARI.....	326
A.A. Bobomurodov	
O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT" TIZIMIGA O'TISH ZARURIYATI VA XIZMATLAR SOHASI UCHUN IQTISODIIY AHAMIYATI.....	333
Y.M.Xalikov	
OLIIY TA'LIM TASHKILOTLARIDA AKADEMIK FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	342
Ixtiyorov Bekzod Zulfiqor o'g'li	
YOSHLARNING RAQAMLI MEHNAT PLATFORMALARIDA BARQAROR BANDLIGINI RISKKA ASOSLANGAN STRATEGIK BOSHQARISH.....	349
Palvonova Sevara Baxromovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	355
Almanov Ilhom Sultonovich	
MAKTABGACHA TA'LIM XIZMATLARINI GEYMIKATSIYALASH ASOSIDA TA'LIM SIFATI VA IQTISODIIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH	362
Aslonova Rushano Ilxomovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIIY NATIJADORLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH.....	368
Tursunxo'jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi	
HUDUDLARNING IQTISODIIY RIVOJLANISHIDA ISTE'MOLCHILAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	374
Xolmatov Azamatjon Abdupattoyevich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКСПОРТА В УЗБЕКИСТАНЕ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭКСПОРТНОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ	380
Муниса Турдибаева	
LOYIHA MENEJERLARINING SOFT SKILLS KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING LOYIHALAR IQTISODIIY SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	394
Zairova Farida To'xtamurod qizi	
TIBBIY XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIIY KO'RSATKICHLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH.....	400
O'roqov Firdavs Ortiqniyoz o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIIY ASOSLARI	407
Jumaev Sohob Baxodirovich	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI VA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING TRANSFORMATSIYON MODELII.....	412
Murodullayeva Guljaxon A'zamjon qizi	
INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY VA USLUBIIY ASOSLARI	418
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI	426
Olimboyeva Nazokat Abdujabbor qizi	
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARIDA INTEGRALLASHGAN RISKKA YO'NALTIRILGAN AUDIT MODELIDAN FOYDALANISH USLUBIYOTI.....	431
Muydinov Erkin Jamaldinovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTIONAL MEXANIZMLARI	441
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING EKSPORT FAOLIYATINI SOLIQ MEXANIZMLARI ASOSIDA MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH	446
O'rinoва Umida Qodirjonovna	

YENGIL SANOAT KORXONALARINING EKSPORT FAOLIYATINI SOLIQ MEXANIZMLARI ASOSIDA MOLIYAVIY RAG'BATLANTIRISH

O'rinova Umida Qodirjonovna
Namangan shahar 2-son texnikum o'qituvchisi
Email: umidaurinova1989@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada yengil sanoat korxonalarining eksport faoliyatini soliqlar orqali moliyaviy rag'batlantirishning nazariy va iqtisodiy asoslari tadqiq etilgan. Eksport salohiyatini oshirishda soliq siyosatining o'rni hamda soliq imtiyozlarining korxonalar moliyaviy imkoniyatlariga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, yengil sanoat korxonalarining eksport salohiyatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar, jumladan, ishlab chiqarish quvvati, innovatsion texnologiyalar, mehnat unumdorligi, marketing va logistika imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda eksportni rag'batlantirishning mavjud mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-nazariy yondashuvlar umumlashtirilgan. Maqolada soliq rag'batlarining samaradorligini eksport hajmi, investitsiyalar, mehnat unumdorligi va raqobatbardoshlik ko'rsatkichlari asosida kompleks baholash zarurligi asoslangan.

Kalit so'zlar: yengil sanoat, eksport salohiyati, eksport faoliyati, soliq siyosati, soliq mexanizmi, moliyaviy rag'batlantirish, soliq imtiyozlari, eksportni qo'llab-quvvatlash, innovatsion texnologiyalar, investitsiya faoliyati, raqobatbardoshlik, mehnat unumdorligi, ishlab chiqarish samaradorligi, tashqi bozor, davlat qo'llab-quvvatlashi.

Abstract: This article examines the theoretical and economic foundations of financially stimulating the export activities of light industry enterprises through taxation. The role of tax policy in increasing export potential and the impact of tax incentives on the financial capabilities of enterprises are highlighted. The article also analyzes the key factors affecting the export potential of light industry enterprises, including production capacity, innovative technologies, labor productivity, marketing, and logistics capabilities. The study summarizes scientific and theoretical approaches to improving existing mechanisms for stimulating exports. The article substantiates the need for a comprehensive assessment of the effectiveness of tax incentives based on indicators such as export volume, investment, labor productivity, and competitiveness.

Keywords: light industry, export potential, export activities, tax policy, tax mechanism, financial stimulation, tax incentives, export support, innovative technologies, investment activity, competitiveness, labor productivity, production efficiency, foreign markets, government support.

Аннотация: В статье исследованы теоретические и экономические основы финансового стимулирования экспортной деятельности предприятий лёгкой промышленности посредством налоговых инструментов. Освещены роль налоговой политики в повышении экспортного потенциала, а также влияние налоговых льгот на финансовые возможности предприятий. Кроме того, проанализированы основные факторы, влияющие на экспортный потенциал предприятий лёгкой промышленности, включая производственные мощности, инновационные технологии, производительность труда, маркетинговые и логистические возможности. В исследовании обобщены научно-теоретические подходы к совершенствованию существующих механизмов стимулирования экспорта. В статье обоснована необходимость комплексной оценки эффективности налоговых стимулов на основе показателей объёма экспорта, инвестиций, производительности труда и конкурентоспособности.

Ключевые слова: лёгкая промышленность, экспортный потенциал, экспортная деятельность, налоговая политика, налоговый механизм, финансовое стимулирование, налоговые льготы, поддержка экспорта, инновационные технологии, инвестиционная деятельность, конкурентоспособность, производительность труда, эффективность производства, внешний рынок, государственная поддержка.

KIRISH

Bozor iqtisodiyoti sharoitida mamlakatning eksport salohiyatini oshirish masalasi davlat iqtisodiy siyosatining eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, eksportga yo'naltirilgan yengil sanoat tarmog'ini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, valyuta tushumlarini ko'paytirish hamda mamlakatning tashqi iqtisodiy raqobatbardoshligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, davlat tomonidan qo'llaniladigan iqtisodiy rag'batlantirish vositalari orasida soliq siyosati eng samarali mexanizmlardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Iqtisodiy nazariyada moliyaviy rag'batlantirish deganda davlat tomonidan soliqlar, subsidiyalar, grantlar, imtiyozli kreditlar, kafolatlar va boshqa iqtisodiy vositalar orqali korxonalarining investitsiya va ishlab chiqarish faolligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasi tushuniladi. Ushbu vositalar ichida soliq siyosati o'zining qamrovi, ta'sir doirasi va iqtisodiy samaradorligi bilan alohida o'rin egallaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mashhur olimlarning ilmiy qarashlari tahlili shuni ko'rsatadiki, soliq siyosati davlat budjeti daromadlarini shakllantirish vazifasi bilan bir qatorda iqtisodiyotning tarkibiy o'zgarishlarini amalga oshirish, sanoatni modernizatsiya qilish va eksport faolligini kuchaytirishning muhim iqtisodiy vositasi ham hisoblanadi.

Mashhur ingliz olimi Brayan Tviss ta'kidlaganidek, innovatsiyalarni davlat tomonidan iqtisodiy rag'batlantirishning eng samarali vositalaridan biri soliq mexanizmlari hisoblanadi. Uning fikricha, korxona ixtiyorida qoladigan moliyaviy resurslar qancha ko'p bo'lsa, yangi texnologiyalarga investitsiya kiritish imkoniyati shuncha yuqori bo'ladi¹.

MDH olimlaridan Yu. S. Glazkova sanoat korxonalarining innovatsion rivojlanish mexanizmini tadqiq etar ekan, davlatning soliq siyosati korxonalarining innovatsion faolligiga bevosita ta'sir qilishini asoslab beradi. Uning fikricha, soliq imtiyozlari investitsiya qarorini qabul qilishda muhim iqtisodiy omil hisoblanadi².

O'zbekistonlik iqtisodchi olim professor Sh. A. Toshmatov ham korxonalar innovatsion faolligini oshirishda soliqlar rolini kuchaytirish, sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishning muhim yo'nalishi ekanligini ta'kidlaydi. Uning ilmiy xulosalariga ko'ra, soliq vositalari orqali rag'batlantirish mexanizmlari milliy iqtisodiyotda yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish va eksport tarkibini diversifikatsiya qilishga xizmat qiladi³.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada mavzu doirasidan kelib chiqqan holda ilmiy va nazariy yondashuvlar o'rganilib, mushohada qilingan. Tadqiqotda qo'yilgan maqsadga erishish uchun yo'nalish tanlab olingan. Birlamchi hamda ikkilamchi ma'lumot manbalarini chuqur o'rganish va asoslash uchun tadqiqot strategiyasi belgilab olingan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Respublikamizda keyingi yillarda eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy siyosatning ustuvor vazifalaridan biri sifatida soliqlar orqali moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirishga alohida e'tibor berilmoqda. Bu jarayon, ayniqsa, yengil sanoat tarmog'ida yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'paytirish, tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish hamda milliy mahsulotlarning xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son⁴ Farmonida sanoatni modernizatsiya qilish, eksport hajmini oshirish, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish hamda investitsiya muhitini yanada yaxshilash iqtisodiy islohotlarning asosiy yo'nalishlari sifatida belgilangan. Ushbu hujjatda yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish va eksportbop mahsulotlar ulushini ko'paytirish davlat siyosatining muhim vazifasi sifatida qayd etilgan.

Davlatimizda eksportga yo'naltirilgan yengil sanoat korxonalarini soliqlar orqali moliyaviy rag'batlantirishning huquqiy, iqtisodiy va nazariy asoslari tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar korxonalarining tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan kompleks

1 Twiss B. *Managing Technological Innovation*. — London: Pitman Publishing, 1992.

2 Глазкова Ю. С. Формирование механизма инновационного развития промышленного предприятия: Автореф. дисс... канд. экон. наук. — Челябинск, 2011. — 26 с.

3 Тошматов Ш. А. Корхоналар иқтисодий фаоллигини оширишда солиқлар ролини кучайтириш муаммолари. И.ф.д. илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферати. Т.: 2008. — 38 б.

4 <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>

chora-tadbirlarni o'z ichiga olmoqda. Biroq jahon iqtisodiyotidagi o'zgarishlar, tashqi bozorlarda raqobatning kuchayishi hamda logistika xarajatlarining ortishi mazkur mexanizmlarni doimiy ravishda takomillashtirib borishni talab etadi.

Yaponiyalik iqtisodchi olim Kenichi Omae global raqobat sharoitida eksportbop mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarning muvaffaqiyati, birinchi navbatda, innovatsion boshqaruv, yuqori mehnat unumdorligi va davlat tomonidan yaratilgan qulay biznes muhitiga bog'liq ekanligini ta'kidlaydi⁵. Uning bu qarashi mamlakatimiz yengil sanoati uchun ham dolzarb hisoblanadi. Ushbu ilmiy qarashlarni umumlashtirish shuni ko'rsatadiki, eksport salohiyatini oshirishning zamonaviy modeli uchta asosiy yo'nalishga tayanadi:

- raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarish;
- investitsiya va innovatsiyalarni rag'batlantirish;
- samarali soliq va institutsional siyosatni amalga oshirish.

Ushbu yo'nalishlarning har biri mamlakatimiz yengil sanoatida o'zaro uyg'un holda amal qilgandagina eksport hajmining barqaror o'sishi ta'minlanadi. Shuningdek, 2020–2025-yillarda mamlakatimizda eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar ham aynan shu maqsadga xizmat qildi. Jumladan, eksport qiluvchi korxonalar uchun ayrim soliq tartib-taomillarini soddalashtirish, qo'shilgan qiymat solig'ini qaytarish jarayonlarini tezlashtirish, eksport oldi moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish kabi choralar amalga oshiriladi. Bu islohotlar, ayniqsa, yengil sanoat korxonalarining aylanma mablag'larini ko'paytirish va tashqi bozorlarda faol ishtirok etishi uchun iqtisodiy zamin yaratdi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mavjud soliq rag'batlarining samaradorligini baholash bo'yicha yagona uslubiyat hali yetarli darajada shakllanmagan. Amalda ko'proq soliq imtiyozlari berilganligi hisobga olinadi, ammo ularning eksport hajmi, eksportdan tushgan valyuta tushumi, mehnat unumdorligi va investitsiyalar o'sishiga qay darajada ta'sir etganligi kompleks baholanmaydi.

Fikrimizcha, yengil sanoat korxonalarini soliqlar yordamida moliyaviy rag'batlantirish samaradorligini baholashda faqat berilgan soliq imtiyozlari miqdori emas, balki ular natijasida erishilgan eksport o'sishi, yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ulushining ortishi, yangi investitsiyalar jalb qilinishi, mehnat unumdorligi va tashqi bozorlar geografiasining kengayishi kabi ko'rsatkichlar kompleks ravishda baholanishi lozim. Korxonaning eksport salohiyati faqat eksport hajmi bilan emas, balki uni ta'minlovchi iqtisodiy imkoniyatlar, texnologik daraja, investitsiya faolligi va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari bilan ham belgilanadi. Fikrimizcha, eksport salohiyatini baholashda quyidagi beshta:

- ishlab chiqarish samaradorligi;
- moliyaviy barqarorlik;
- innovatsion faollik;
- tashqi bozorlardagi raqobatbardoshlik;
- soliq vositalari orqali moliyaviy rag'batlantirish darajasi singari mezonlarni asosiy indikator (omil)lar sifatida qabul qilish maqsadga muvofiq (1-jadval).

1- jadval
Yengil sanoat korxonalari eksport salohiyatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar⁶

No	Omillar	Eksport salohiyatiga ta'siri
1	Ishlab chiqarish quvvati	Mahsulot hajmini oshiradi
2	Innovatsion texnologiyalar	Sifat va raqobatbardoshlikni oshiradi
3	Soliq rag'batlantirishi	Moliyaviy resurslarni ko'paytirib, investitsiyalarni rag'batlantiradi
4	Mehnat unumdorligi	Tannarxni kamaytiradi
5	Marketing siyosati	Yangi tashqi bozorlarni egallash imkonini oshiradi
6	Logistika tuzilmasi	Eksport xarajatlarini qisqartiradi
7	Xalqaro standartlar	Eksport bozorlariga kirish imkoniyatini kengaytiradi
8	Davlat qo'llab-quvvatlashi	Eksport o'sishini rag'batlantiradi

Yuqoridagi jadval tahlilidan ko'rinadiki, eksport salohiyati ko'p omilli iqtisodiy kategoriya hisoblanadi. Uni baholashda faqat eksport hajmi emas, balki korxonaning texnologik, moliyaviy, innovatsion va institutsional imkoniyatlarini ham hisobga olish zarur. Ayniqsa, tadqiqot mavzusi nuqtai nazaridan soliq vositalari orqali moliyaviy rag'batlantirish eksport salohiyatini oshirishning zarur iqtisodiy instrumenti sifatida qaralishi lozim.

⁵ Ohmae K. *The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy*. – New York: Harper Business, 1990.

⁶ Муаллиф томонидан илмий адабиётлар асосида тузилди.

Iqtisodiyotda eksport salohiyatini shakllantirishga nisbatan resurs yondashuvi, institutsional yondashuv va innovatsion yondashuv kabi ilmiy qarashlar mavjud. Resurs yondashuviga ko'ra, eksport salohiyatining asosiy ishlab chiqarish omillari – mehnat, kapital, tabiiy resurslar va texnologiyalar tashkil etadi. Institutsional yondashuv esa davlat tomonidan yaratilgan huquqiy va iqtisodiy muhitning ahamiyatini birinchi o'ringa qo'yadi. Innovatsion yondashuv tarafdorlari esa eksport raqobatbardoshligining asosiy manbai ilmiy-texnikaviy taraqqiyot va innovatsiyalar ekanligini ta'kidlaydilar.

Fikrimizcha, mazkur yondashuvlarni bir-biridan ajratib qarash maqsadga muvofiq emas. Aksincha, yengil sanoat korxonalarining eksport salohiyati ushbu uchta omilning o'zaro uyg'unligi asosida shakllanadi.

Yengil sanoat korxonalarining eksport salohiyatini oshirishda klaster tizimini joriy qilinishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Paxta-to'qimachilik klasterlari xomashyo yetishtirishdan tortib, tayyor mahsulot eksport qilishgacha bo'lgan jarayonni shakllantiradi. Bu esa mahsulot tannarxini pasaytirish, sifatini yaxshilash va tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, Andijon, Namangan, Farg'ona, Buxoro, Samarqand va Toshkent viloyatlarida faoliyat yuritayotgan qator yirik to'qimachilik korxonalarining zamonaviy texnologik liniyalarni ishga tushirishi natijasida Yevropa Ittifoqi, Turkiya, Rossiya, Xitoy va Yaqin Sharq davlatlariga eksport hajmini oshirishga erishgan. Bunday holat eksport salohiyatining texnologik modernizatsiya bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Biroq eksport hajmining o'sishi har doim ham eksport salohiyati yuqori ekanligini anglatmaydi. Chunki ayrim hollarda eksportning o'sishi tashqi bozorlardagi narx konyunkturasi yoki valyuta kursining o'zgarishi hisobiga ham yuz berishi mumkin. Shuning uchun eksport salohiyatini baholashda sifat ko'rsatkichlari ham hisobga olinishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Fikrimizcha, yengil sanoat korxonalarining eksport salohiyatini soliqlar yordamida moliyaviy rag'batlantirish mexanizmini takomillashtirishda soliq siyosati, investitsiya siyosati, innovatsion rivojlanish, tashqi savdo infratuzilmasi va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yagona tizim sifatida shakllantirilishi lozim. Faqat shundagina mazkur mexanizm yuqori iqtisodiy samara berishi mumkin.

Demak, yengil sanoat tarmoqlari tomonidan eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini ko'paytirish, tashqi bozorlarda milliy mahsulotlar raqobatbardoshligini mustahkamlash korxona eksport salohiyatini yanada yuksalishiga xizmat qiladi hamda kelgusida eksport siyosati bo'yicha ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Twiss B. Managing Technological Innovation. – London: Pitman Publishing, 1992.
2. Bahriddinov, N. (2026). FINANCIAL STIMULATION OF INNOVATIVE ACTIVITIES OF ENTERPRISES THROUGH INVESTMENTS. Innovation Science and Technology, 2(1).
3. Глазкова Ю. С. Формирование механизма инновационного развития промышленного предприятия: Автореф. дисс... канд. экон. наук. – Челябинск, 2011. – 26 с.
4. Тошматов Ш. А. Корхоналар иқтисодий фаоллигини оширишда солиқлар ролини кучайтириш муаммолари. И.ф.д. илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферати. Т.: 2008. – 38 б.
5. Бахриддинов, Н. (2021). ЎЗБЕКИСТОНДА ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ ВА СОЛИҚЛАР ЁРДАМИДА РАҒБАТЛАНТИРИШ ТАМОЙИЛЛАРИ. MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS, 68.
6. Ohmae K. The Borderless World: Power and Strategy in the Interlinked Economy. – New York: Harper Business, 1990.
7. <https://www.lex.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>